

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№12

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2025-yil, dekabr.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIK XAVFINI BOSHQARISHI.....	44
Baxromov Nodirjon Muxammadamin o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORI ISTE'MOLCHILARINI SEGMENTLASH USULI ASOSIDA DIVERSIFIKATSIYA KONSEPSIYASINI ISHLAB CHIQUISH.....	48
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	
"INNOVATSION AGROTEKNOLOGIYALAR VA "YASHIL IQTISODIYOT" TAMOIYILLARI ASOSIDA G'ALLA YETISHTIRISH BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	53
Turayeva Gulizahro	
АНАЛИЗ ЦЕНОБРАЗОВАНИЯ НА ЗЕРНОВЫЕ ПРОДУКТЫ ПО ДАННЫМ МАРКЕТИНГОВЫМ ИСЛЕДОВАНИЯМ (НА ПРИМЕРЕ НАМАНГАНСКОЙ ОБЛАСТИ).....	57
Бахриддинов Жаҳонгирбек Равшанжон ўғли	
KICHIK BIZNES RIVOJINI TA'MINLASHDA BOZOR INFRATUZILMALARINING AHAMIYATI.....	62
G'aniyev Botir Baxtiyorovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna	
KICHIK SANOAT ZONALARI FAOLIYATINI SAMARALI BOSHQARISH METODOLOGIYASI VA YO'LLARI.....	67
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillaevich	
INNOVATION FAOLIYAT XARAJATLARINING BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	73
Mustafoyev Akbar Mustafo o'g'li	
MAHSULOT DIVERSIFIKATSIYASI VA LOGISTIKA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA EKSPORT POTENSIALINI OSHIRISH YO'LLARI.....	78
Maxkamov Ibrayim, Jo'raboyeva Shohida Kamoliddin qizi	
REKLAMA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARI ROLI.....	83
Abdusalilova Laylo To'xtasinovna, Raxmonqulova Shahrizoda	
SIRKULAR IQTISODIYOTDA YOPIQ SIKL NAZARIYASINING ROLI.....	87
Sodikov Zokir Rustamovich	
YASHIL TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA MOLIYAVIY RAG'BATLAR VA ULARNING NATIJALARI.....	92
Axmadjonova Gulmira Xabibulla qizi	
MAMLAKAT IQTISODIYOTI RIVOJLANISHIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI.....	97
G'aniyev Baydulla Toshmurodovich	
АНАЛИЗ ПОДХОДОВ ЦЕНТРАЛЬНЫХ БАНКОВ К РЕГУЛИРОВАНИЮ ИННОВАЦИОННЫХ БАНКОВСКИХ ПРОДУКТОВ: СРАВНЕНИЕ УЗБЕКИСТАНА И МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКИ.....	101
Даулетиярова Шахло	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ УЗБЕКИСТАНА.....	109
Кадилова Хадича Тураевна	
XORIJ MAMLAKATLARINING IQTISODIYOTNI UGLERODSIZLASHTIRISH STRATEGIYALARI: O'ZBEKISTON UCHUN TAKLIFLAR.....	115
D.X. Pulatov, F.E.Shamsiyev	
O'ZBEKISTONDA ISLOM MOLIYASI: MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	125
Sattorov Ixtiyor Ochilovich, Karimov Shohruh Yo'ldoshali o'g'li	
HISOB SIYOSATI TARKIBIY TUZILISHI MASALALARI.....	133
Botirova Raximaxon Abdujabbarovna	
QURILISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MOLIYAVIY TAHLILI.....	136
Musayeva Shoirazimovna	

KICHIK SANOAT ZONALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH.....	144
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI PORTFELI TAHLILI.....	149
Mdraximov Ilxom Kamilovich	

KICHIK SANOAT ZONALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH

Axmedov Oybek Turgunpulatovich

NamDTU, Biznesni boshqarish fakulteti dekani o'rinbosari

E-mail: ahmedov4008166@gmail.com

Annotatsiya: Ilmiy maqolada kichik sanoat zonalarini tashkil etish va rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar, mavjud imkoniyatlar hamda rivojlangan davlatlar – xususan, Janubiy Koreya, Turkiya, Xitoy va Rossiya Federatsiyasi kabi mamlakatlarning muvaffaqiyatli tajribalari tahlil qilingan. Xorijiy amaliyot asosida kichik sanoat zonalarini barqaror rivojlantirish yo'llari, muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasini rivojlantirish, biznes uchun qulay muhit yaratish va investitsiyalarni yo'naltirishning samarali usul va uslublari o'rganilgan.

Kalit so'zlar: kichik sanoat zonolari, klaster effekti, logistika, infratuzilma, investitsiya, kadrlar salohiyati, foyda solig'i, moliyaviy ko'mak.

Abstract: This scientific article analyzes the ongoing efforts to establish and develop small industrial zones, the existing opportunities, and the successful experiences of developed countries, particularly South Korea, Turkey, China, and the Russian Federation. Based on international best practices, the study examines strategies for ensuring sustainable development of small industrial zones, enhancing engineering and communication infrastructure, creating a favorable business environment, and applying effective methods for attracting investments.

Key words: small industrial zones, cluster effect, logistics, infrastructure, investment, human capital, corporate income tax, financial support.

Аннотация: В научной статье проанализированы работы по созданию и развитию малых промышленных зон, существующие возможности, а также успешный опыт развитых стран — в частности, Южной Кореи, Турции, Китая и Российской Федерации. На основе зарубежной практики исследованы пути устойчивого развития малых промышленных зон, совершенствование инженерно-коммуникационной инфраструктуры, создание благоприятной бизнес-среды и эффективные методы привлечения инвестиций.

Ключевые слова: малые промышленные зоны, кластерный эффект, логистика, инфраструктура, инвестиции, кадровый потенциал, налог на прибыль, финансовая поддержка.

KIRISH

Hozirgi davrda sanoat ishlab chiqarishining samaradorligini oshirish, yuqori texnologiyalarga asoslangan raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarish va sanoat tarmoqlarini diversifikatsiya qilish mamlakatlarning iqtisodiy taraqqiyotida muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Shu nuqtai nazardan, industrial zonalar, kichik sanoat hududlari, texnoparklar va sanoat klasterlari global miqyosda keng tarqalgan bo'lib, ular sanoat infratuzilmasini rivojlantirish, mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etish, yangi ish o'rinlarini yaratish, eksport salohiyatini oshirishda muhim vosita hisoblanadi.

Mamlakatimizda ham iqtisodiy islohotlar jarayonida kichik sanoat zonalarini (KSZ) tashkil etish va rivojlantirish muhim yo'nalishlardan biri sifatida belgilanmoqda. Davlat rahbari tashabbusi bilan har bir hududda kichik sanoat zonolari barpo etilib, tadbirkorlarga imtiyozli shart-sharoitlar yaratib berilmoqda. Biroq mavjud

KSZlarning faoliyati, infratuzilmasi va investitsiyaviy jozibadorligini xorijiy davlatlar, jumladan Turkiya, Rossiya, Xitoy, Vyetnam, Fransiya va AQSh tajribalari bilan qiyosiy tahlil qilish hamda ularning samarali jihatlaridan foydalanish bugungi kundagi dolzarb masalalardan biridir.

Ushbu maqolada kichik sanoat zonalari tashkil etish va rivojlantirish bo'yicha xorijiy davlatlar tajribasi o'rganilib, ularni O'zbekiston sharoitidagi amaldagi imkoniyatlar bilan uyg'unlashtirish yo'llari tahlil etiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kichik sanoat zonalari (KSZ)ni tashkil etish va rivojlantirish masalalari bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar so'nggi yillarda tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bu yo'nalishda olib borilgan ilmiy ishlar ham, amaliy siyosatlar ham ko'plab davlatlar tajribasi asosida shakllanmoqda. Adabiyotlarni tahlil qilish shundan dalolat bermoqdaki, KSZ – bu faqatgina iqtisodiy faoliyat emas, balki hududiy rivojlanish, ish bilan bandlik, texnologik taraqqiyot va biznes muhitini yaxshilashning samarali vositasidir. O'zbekiston sanoat siyosatini modernizatsiya qilish va mahalliy ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash siyosati doirasida kichik sanoat zonalari (KSZ) tashkil etishga katta e'tibor qaratilayotgani barcha iqtisodiy-huquqiy manbalarda o'z aksini topmoqda.

UNIDO (2020) va OECD (2021) xalqaro tashkilotlari sanoat zonalari muvaffaqiyatli ishlashi uchun infratuzilma, innovatsiya va davlat-xususiy sheriklikning o'rni haqida muhim tavsiyalar bergan.

ECD (2021) hisobotida kichik va o'rta biznes subyektlarining global tarmoqlarga integratsiyalashuvi, raqamli infratuzilma va raqobatbardosh muhit yaratish orqali investitsion faollikni oshirish yo'nalishlari yoritilgan.

Porter M. (1998) tomonidan ilgari surilgan "klaster nazariyasi"da ishlab chiqaruvchilarning hududiy joylashuvi, ularning o'zaro hamkorligi va infratuzilmaviy yaqinligi sanoatning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi qayd etilgan.

Sh.Qurbonovning ishida KSZlarni tashkil etishda davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish, biznesni davlat tomonidan boshlang'ich qo'llab-quvvatlash dasturlari va xalqaro tajribaga mos ravishda soliq va moliyaviy imtiyozlar joriy etish lozimligi ta'kidlanadi.

Iqtisodchi olimlar, jumladan, Sh.Abdullayev o'z tadqiqotlarida KSZlarni tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligi, ularning kichik va o'rta biznes subyektlari uchun logistika va infratuzilma jihatdan qulay muhit yaratishdagi ahamiyatini ta'kidlaydi. Muallif sanoat korxonalarini yagona hududda joylashtirish va ularni xizmatlar bilan ta'minlash jarayonida "klaster effekt" yuzaga kelishi orqali raqobatbardoshlik oshirishini ko'rsatadi.

M.Yusupov va J.Fayziyev esa o'tkazgan tadqiqotlarida Rossiya, Xitoy, Turkiya, Vyetnam, Fransiya kabi davlatlardagi kichik sanoat hududlarining shakllanishi va samarali boshqaruv modellari haqida ma'lumotlar keltiradi. Xususan, Vyetnamdagi "rag'batlantirilgan zonalar" amaliyoti – xorijiy investorlarni jalb qilish, soliq va yer imtiyozlari berish orqali kichik biznesni rivojlantirishda muhim omil sifatida qayd etilgan.

Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazining 2023-yilgi tahlillarida esa, O'zbekistondagi KSZlarning rivojlanishida infratuzilma muammolari, moliya resurslariga yetishuvchanlik pastligi va mamuriy to'siqlar hali ham dolzarb muammoligicha qolayotgani e'tirof etilgan. Shu bois mutaxassislar KSZlar uchun davlat-xususiy sheriklik modelini keng joriy etish, joy tanlashda ilmiy va iqtisodiy asoslarni qo'llash, taxassuslashuvni kuchaytirish taklifini ilgari surmoqdalar.

Xalqaro tajriba nuqtai nazaridan, Mid-America Industrial Park (AQSh), Milton Park (Angliya), Mutsu-Ogawara Park (Yaponiya) va Chemro (Sloveniya) kabi hududlar nafaqat ishlab chiqarish, balki xizmatlar, kadrlar tayyorlash, logistika, soliq imtiyozlari va mahalliy aholi bandligini ta'minlash mexanizmlari bilan ajralib turadi. Buning natijasida ular sanoat investorlari uchun jozibali hududlarga aylangan.

Rivojlangan mamlakatlar tajribasida KSZ modellari turlicha shakllangan.

Masalan:

- Fransiyada kichik biznesni qo'llab-quvvatlash maqsadida yaratiladigan "texnopolis"lar va "iqtisodiy rivojlanish zonalari" soliq imtiyozlari, yer uchastkalariga bo'lgan chegirmalar, uzoq muddatli kreditlar orqali davlat tomonidan rag'batlantiriladi [6].

- Turkiyada "Organize Sanayi Bölgeleri" (OSB) ya'ni, Tashkil etilgan Sanoat Hududlari davlat va xususiy sektor hamkorligida rivojlantiriladi. Bu hududlarda kichik va o'rta biznes uchun yer, infratuzilma, kommunal xizmatlar arzonlashtirilgan, mutaxassis kadrlar tayyorlash markazlari joylashgan.

- Xitoyda "ixtisoslashgan sanoat parklar"i ko'pincha yirik shaharlar yoki logistika markazlariga yaqin joylashtiriladi. Ularda yuqori texnologiyalarga asoslangan klasterlar shakllantiriladi. Davlat tomonidan sun'iy ravishda "infratuzilma so'rib olish" siyosatlari bilan xususiy sarmoyadorlar jalb qilinadi [8].

Tadqiqotlarimiz natijasida: Xalqaro tajribada KSZlar iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish, eksport salohiyatini kuchaytirish, ichki ishchi kuchi imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishda asosiy mexanizm sifatida xizmat qiladi. O'zbekistonda KSZlarni rivojlantirishda nafaqat infratuzilmani takomillashtirish, balki normativ-huquqiy asoslarni mustahkamlash, investitsiya muhitini yaxshilash va innovatsion yechimlarni keng joriy qilish muhim ahamiyatga ega.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ilmiy maqolani tayyorlash jarayonida bir qator ilmiy-tadqiqot usullaridan kompleks tarzda foydalanildi.

Birinchiidan, tahliliy yondashuv asosida xalqaro va mahalliy manbalar, xususan, IEA, IRENA, REN21 kabi nufuzli tashkilotlarning hisobotlari, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Energetika vazirligi, Statistika agentligi tomonidan e'lon qilingan rasmiy ma'lumotlar chuqur o'rganildi va tahlil qilindi. Bu orqali qayta tiklanadigan energiya sohasidagi jahon va O'zbekiston amaliyotining hozirgi holati va rivojlanish tendensiyalari aniqlab berildi.

Ikkinchiidan, qiyosiy tahlil usuli yordamida an'anaviy energiya manbalari (ko'mir, gaz, neft) bilan qayta tiklanadigan energiya turlari (quyosh, shamol, biomassa va boshqalar) o'rtasidagi samaradorlik, iqtisodiy xarajatlar, ekologik ta'sir va barqarorlik darajasi bo'yicha solishtirma tahlillar o'tkazildi. Bu taqqoslashlar asosida O'zbekiston sharoitida qanday energiya manbalariga ustuvorlik berish maqsadga muvofiqligi asoslab berildi.

Uchinchiidan, statistik usullar orqali so'nggi yillarda qayta tiklanadigan energiya sohasidagi quvvatlar, ishlab chiqarish hajmi, investitsiyalar miqdori, tashkil etilgan quyosh va shamol stansiyalarining geografik joylashuvi kabi ko'rsatkichlar tahlil etildi. Bu jarayonda diagramma, jadval va infografikalardan ham foydalanildi.

To'rtinchiidan, tavsiya asosida yondashuv qo'llanilib, aniqlangan muammo va to'siqlarga qarshi qanday choralar ko'rish mumkinligi, xalqaro tajribaga asoslangan samarali yechimlar ishlab chiqildi. Jumladan, kadrlar salohiyatini oshirish, infratuzilmani rivojlantirish, moliyaviy imtiyozlar joriy etish va aholi o'rtasida ekologik ongni shakllantirish kabi takliflar ishlab chiqildi.

Yuqoridagi usullar birgalikda qo'llanilib, maqolaning ilmiy asoslangan, kompleks va amaliyotga yo'naltirilgan bo'lishiga xizmat qildi.

Tadqiqot davomida quyidagi ilmiy-uslubiy yondashuvlar qo'llanildi:

- Tahliliy usul – sanoat zonalarini bo'yicha xorijiy tajribalar tahlil qilindi;
- Qiyosiy usul – O'zbekiston va xorijiy mamlakatlardagi sanoat zonalarini tashkilotchiligi va boshqaruv mexanizmlari taqqoslandi;
- Empirik yondashuv – mavjud statistik ma'lumotlar va normativ-huquqiy hujjatlar asosida tahlil o'tkazildi;
- Tavsiyaviy yondashuv – amaliy takliflar va strategik yo'nalishlar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, sanoat zonalarini tashkil etish va rivojlantirishda davlatning qo'llab-quvvatlovi hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Masalan, Turkiyada "tashkil etilgan sanoat zonalarini" shaklidagi tartib joriy etilgan bo'lib, unda kichik va o'rta biznes subyektlari birlashtiriladi, lekin ularning yuridik va iqtisodiy mustaqilligi saqlanib qolinadi. Infratuzilma obyektlarining aksariyati davlat mablag'lari hisobidan quriladi.

Fransiyada esa yangi tashkil etilgan kichik biznes uchun juda keng soliq imtiyozlari joriy etilgan: foyda solig'idan 2 yilgacha to'liq, keyingi uch yilda bosqichma-bosqich ozod etiladi. Ushbu islohotlar, jumladan, subsidiyalari, imtiyozli kreditlar, amortizatsiya normalari orqali kichik sanoat subyektlari raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Rossiya Federatsiyasida Grinfield va Braunfield turlaridagi industrial parklar keng qo'llaniladi. Ularning infratuzilmasi davlat-xususiy sheriklik asosida moliyalashtiriladi. Mahalliy hokimiyat organlari infratuzilmani shakllantirib, investorlarga qulay muhit yaratishga mas'uldir. Shart-sharoitlar mavjud bo'lgan taqdirda, korxonalar infratuzilma obyektlariga ketadigan xarajatlarni 20% gacha tejash imkoniga ega bo'ladi.

Yaponiyada va AQShda ham industrial parklar yuqori darajada rivojlangan bo'lib, ular nafaqat ishlab chiqarish, balki ijtimoiy va xizmat ko'rsatish infratuzilmalari bilan ta'minlangan. Masalan, Milton Park (Angliya) va Mid America Industrial Park (AQSh) hududida bolalar bog'chasi, kafe, internet xizmati, transport logistikasi, WI-FI va boshqa qulayliklar yaratilgan.

Vetnam tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, "Rag'batlantirilgan loyiha" va "Rag'batlantirish muhim" zonalar tasnifi orqali davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash yuqori darajaga ko'tarilgan. Ularda boy soliq imtiyozlari, infratuzilmaga ulash, kadrlar tayyorlash va joylashtirishda keng imkoniyatlar yaratilgan.

O'zbekistonda KSZlar infratuzilmasi, innovatsion tarkibi va biznes muhiti to'g'risidagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, mavjud hududlarning aksariyatida texnologik jihatdan yetarli darajada jihozlanish, biznesni boshlash uchun dastlabki moliyaviy ko'mak mexanizmlari yetarli emas. Shuningdek, ilmiy tashkilotlar va texnoparklar bilan hamkorlik mexanizmlari hanuz to'liq shakllanmagan.

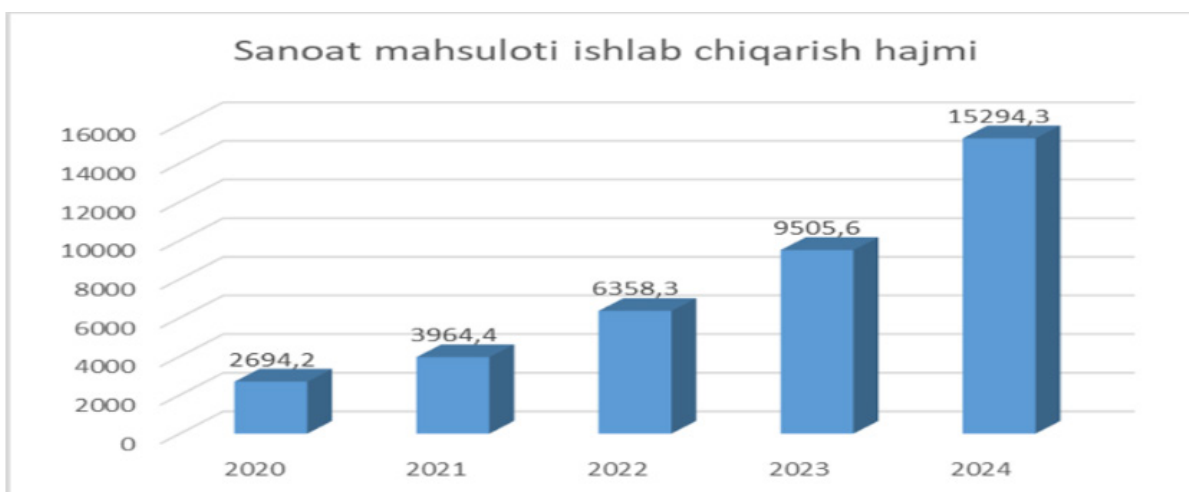
Mamlakatimizda kichik sanoat zonalarini tashkil etish va faoliyat samaradorligini oshirishga yo'naltirilgan qator chora-tadbirlar ta'sirida, yurtimizda kichik sanoat zonalarining umumiy soni va ularda amalga oshirilayotgan loyihalar soni keskin ortgan.

O'zbekiston Respublikasida 2025-yil 1-yanvar holatiga ko'ra jami 2,8 ming gektar foydali yer maydonida 416 ta sanoat zonolari tashkil etilgan. Ularning tarkibida 3331 ta korxonalar faoliyati ko'rsatmoqda. Ushbu sanoat zonalarida qiymati 14,9 trln so'mlik 2 921 ta loyihalar ishga tushirilib, 86 mingdan ortiq yangi ish o'rinlari yaratilgan.

Ma'lumot uchun, Respublika sanoat zonolari Qoraqalpog'iston Respublikasida 16 ta, Andijon viloyatida 20 ta, Buxoro viloyatida 32 ta, Jizzax viloyatida 24 ta, Qashqadaryo viloyatida 32 ta, Navoiy viloyatida 13 ta, Namangan viloyatida 42 ta, Samarqand viloyatida 39 ta, Sirdaryo viloyatida 15 ta, Surxondaryo viloyatida 41 ta, Toshkent viloyatida 47 ta, Farg'ona viloyatida 64 ta, Xorazm viloyatida 23 ta hamda Toshkent shahrida 8 ta KSZlar tashkil etilgan.

Kichik sanoat zonalarida qiymati 16,5 trln so'mlik 1 647 ta loyihalar amalga oshirilmoqda, kelgusida mazkur loyihalarni to'la-quvvatda ishga tushirish natijasida 38,1 mingta yangi ish o'rinlari yaratish rejalashtirilgan. 2025-yil 1-yanvar holatiga kichik sanoat zonolari tarkibiga kiruvchi korxonalar tomonidan sanoat mahsuloti ishlab chiqarish hajmi 15 294,3 mlrd so'mlik bo'lib, bu ko'rsatkich o'tgan yilning shu davriga nisbatan 160,8 foizni tashkil qildi

1-rasm. Kichik sanoat zonolari tarkibiga kiruvchi korxonalar tomonidan sanoat mahsuloti ishlab chiqarish hajmi (2020-2024- yillar kesimida, mlrd so'mda)

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqorida keltirilgan tahlil va qiyosiy o'rganishlardan kelib chiqib, quyidagi xulosalarni berish mumkin:

1. O'zbekistonda KSZlarni tashkil etishda Turkiya, Vyetnam, Fransiya va Rossiya tajribalari asosida infratuzilmani barpo etishning samarali modellarini joriy etish zarur.
2. KSZlarni tashkil etishda "rag'batlantiriladigan" va "strategik ahamiyatga ega" loyihalarga imtiyozlar berish tizimini joriy etish maqsadga muvofiq.
3. KSZlar hududlarida tadbirkorlar uchun yagona "tijorat va innovatsiya markazlari", biznes inkubatorlar, laboratoriyalar, akseleratsiya dasturlari tashkil etilishi kerak.
4. Kichik biznes uchun soliq imtiyozlarini bosqichma-bosqich berish, amortizatsiya normalarini kengaytirish, qo'shimcha mablag'lashtirish manbalarini shakllantirish kerak.
5. KSZlar mahalliy universitetlar, texnoparklar va ilmiy markazlar bilan chambarchas bog'lanishi, kadrlar tayyorlash, ilmiy tadqiqotlarni joriy etishda integratsiyalashuv ta'minlanishi lozim. Shu yo'nalishda tizimli islohotlarni amalga oshirish orqali O'zbekistonda kichik sanoat zonolari raqobatbardosh, innovatsion va yuqori texnologik ishlab chiqarish markazlariga aylanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Turgunpulatovich, A.O., & Sirojiddin o'g'li, N.N. (2022). Definition of investment strategy for sustainable development of regional economies. *Asia Pacific Journal of Marketing & Management Review*, 11(09), 19-29. ISSN: 2319-2836. Impact Factor: 7.603.
2. Turgunpulatovich, A.O. (2022). Formation of financing technology and communication relations in increasing the competitiveness of small business entities. *International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research*, 11, 49-58. ISSN: 2277-3630. Impact Factor: 7.429.
3. Turgunpulatovich, A. O. (2022). The concept of shaping the competitiveness of small businesses and its essence. *International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research*, 11, 171-178. ISSN: 2277-3630. Impact Factor: 7.429.

4. Turgunpulatovich, A.O. (2022). The concept of forming the competitiveness of small business entities and its essence. *Asia Pacific Journal of Marketing & Management Review*, 11(07), 46-55. ISSN: 2319-2836. Impact Factor: 7.603.
5. Turgunpulatovich, A.O. (2022). Modern trends in the formation of international competitiveness of the national economy. *International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research*, 11, 69-79. ISSN: 2277-3630. Impact Factor: 7.429.
6. Axmedov, O. (2023). Kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini o'ziga xos xususiyatlari. *Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot*, 1(11-12).
7. Turgunpulatovich, A.O. (2025). Assessment methods of use of innovations in business subjects. *International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research*, 14(10), 1-6. ISSN: 2277-3630. Impact Factor: 8.036.
8. Turgunpulatovich, A.O. (2025). Econometric analysis and assessment of investment use efficiency of business subjects in Namangan region. *Asia Pacific Journal of Marketing & Management Review*, 14(10), 11-16. ISSN: 2319-2836. Impact Factor: 8.071.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>